

СТАНОВИЩЕ

От д-р Иван Димитров Вълчев, доцент по Класическа археология, член на Научно жури, назначено със заповед на г-н Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ № РД 38-565/ 03. 10. 2023 г., по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и археология (Археология – Средновековна археология).

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ е обявен за нужните на катедра Археология на Историческия факултет на СУ. Обявата е публикувана в ДВ бр. 65 от 28. 07. 2023 г. Документи за участие в конкурса е подал един кандидат – гл. ас. д-р Чавдар Янакиев Кирилов, щатен преподавател в катедра Археология. Назначената от г-н Ректора комисия по прием на документите установява, че кандидатът отговаря на изискванията на ЗРАСБ и на Правилниците на Университета и той е допуснат за участие в конкурса. Приложената справка (Приложение 12) показва, че гл. ас. д-р Чавдар Кирилов изпълнява минималните национални изисквания, заложи в чл. 2б от ЗРАСБ.

Чавдар Кирилов придобива магистърска степен по Археология в Историческия факултет на Софийския университет (1998 г.), след което, през 2006 г., защитава в университета Йохан Волфганг Гьоте, Франкфурт на Майн, докторат на тема *„Проучвания върху ранносредновековните корени на европейската урбанизация: археологически структури от Средна Европа, тяхното социално и икономическо значение и сравнение със земите на Източните Балкани“*, публикуван впоследствие като монография под заглавие *“Die Stadt des Frühmittelalters in Ost und West. Archäologische Befunde Mitteleuropas im Vergleich zur östlichen Balkanhalbinsel”* (Bonn, 2006). В периода 2006 – 2008 г. колегата Кирилов е археолог към Химическия факултет на СУ, след което до 2010 г. е главен специалист по археологическите науки към същия факултет. През 2010 г. постъпва на работа в катедра Археология на ИФ на СУ като асистент, а от 2012 г. до настоящия момент е главен асистент в посочената катедра.

Гл. ас. д-р Чавдар Кирилов е титуляр на лекционните курсове по „Археология на Късната античност“ и „Археология на Великото преселение на народите“, участва в преподаването по „Средновековна българска археология“ – и трите задължителни в бакалавърската програма по археология. Освен това той води задължително избираемите

дисциплини „Оръжия и оръдия на труда“ и „Монашество и манастири“. В магистърската програма е титуляр на лекционните курсове „Град и ‘не-град’ в ранносредновековна Европа“, „Византийският град“ и „Дендрохронология“.

Под научното ръководство на гл. ас. д-р Ч. Кирилов са защитени 9 магистърски тези, посветени на различни проблеми на Късната античност и Средновековието в българските земи. Колегата Кирилов, заедно с гл. ас. д-р Румяна Колева, е ръководител на лятната теренна практика по Средновековна археология за студентите от III курс на спец. Археология в ИФ.

Ч. Кирилов е участник в редица научни проекти, свързани както с провеждането на археологически разкопки, така и с прилагането на недеструктивни методи в археологията и на географските информационни системи при пространствените анализи. Член е на Европейската асоциация на археолозите и на редакционните колегии на научните списания *Studien zur Archäologie Europas* и на *Bulgarian e-Journal of Archaeology* (издание на Асоциацията на българските археолози).

Предложеният от гл. ас. д-р Чавдар Кирилов хабилитационен труд е озаглавен „Непознатите познати. Стъклените гривни в България от късножелязната до османската епоха“. София, 2023 г. Монографията е посветена на една група артефакти, които, макар и не малобройни, до момента не са били обект на цялостно задълбочено изследване. Стъклените гривни, както е видно от текста на книгата, се появяват в земите на днешна България през III в. пр. Хр. и се срещат до края на XIX в., но в няколко ясно определени хронологически отрязъка, а не в целия период.

Основният текст на изследването е в обем 158 страници и включва предговор, седем глави и заключение. В първите три глави са разгледани съответно състоянието на проучванията, технологията на изработка на стъклените гривни и подходите към систематизиране на артефактите. Критичният преглед на историографията показва, че въпреки честото споменаване на стъклените гривни в публикациите, в мнозинството от случаите те са само отбелязани мимоходом, а примерите на добре проучени и публикувани комплекси, за съжаление, са малко на брой. Именно тези проблеми налагат и нуждата от един нов поглед и опит материалът да бъде систематизиран и интерпретиран от гледна точка на съвременните научни изисквания. Това е направено в следващите глави на

монографията, посветени съответно на латенските, римските, средновизантийските и османските стъклени гривни.

Поставените и коментирани от Чавдар Кирилов въпроси не се изчерпват само с технологията на изработване, разпространението и датировката на стъклените гривни. Обърнато е внимание на социалния статус, полово-възрастовата, етническата, религиозна и индивидуална идентичност на носителите на гривните. Нивото на проучванията и публикациите не винаги дават възможност за по-ясни и категорични отговори и това винаги е отчитано от колегата Кирилов.

Съществена част от изследването е поместеният след заключението Регистър на археологически обекти със стъклени гривни в България (с. 159–359), в който са включени 372 примера. Именно тук са коментирани в детайли важни за хронологията на стъклените гривни обекти и са посочени основанията на автора защо приема или не предложените в публикациите датировки и интерпретации. Запознавайки се с основната част на монографията, на моменти у мен остана впечатлението за недостатъчна аргументираност на тезите на Ч. Кирилов, но това е сторено в Регистъра и така текстът е максимално изчистен от подробности и същевременно изключително четим и лесен за възприемане. Тук обаче бих посочил липсата на реална обвързаност на текста с регистъра на археологическите обекти и отсъствието на препратки към страниците, където дадени проблеми са дискутирани по-обстойно.

Хабилитационният труд на д-р Кирилов не само представлява нов поглед върху стъклените гривни, но дава насоки за изучаването и на не малко други артефакти, често попадащи в графи „дребни находки“ или дори „масов материал“, в резултат на което на тях не е отделено подобаващо внимание. Огромното количество материал и нуждата от внимателно вглеждане в публикациите и комплексите е наложило монографията да бъде разработена почти изцяло върху обнародвана информация, което, както отбелязва и самият автор, е довело до това, че поставените въпроси са повече от дадените отговори. Наистина работата с хилядите стъклени гривни би отнела, както посочва д-р Кирилов, едно-две десетилетия, но запознаването в детайли с една селектирана част от артефактите вероятно би допринесло за прецизиране на част от изводите и заключенията.

Освен с хабилитационния труд Чавдар Кирилов участва в конкурса с още една монография (Приложение 2) и 8 статии и студии (Приложения 3–10). Повечето от тях

разглеждат различни проблеми на селищния живот през Късната античност и Средновековието. Монографията *“Die Stadt des Frühmittelalters in Ost und West. Archäologische Befunde Mitteleuropas im Vergleich zur östlichen Balkanhalbinsel”* (Bonn, 2006) (Прил. 2) е публикация на докторската дисертация на колежата Кирилов. В нея са поставени важни проблеми за „съдбата“ на римския и късноантичния град през ранното средновековие и са осветлени различните пътища на развитие в източните и централните части на Европа. В посветената на редуцията на укрепената площ на късноантичните градове студия (прил. 3) авторът предпочита да говори не за упадък на античния град, а точно обратното, за неговата жизненост в променени политически, икономически и религиозни условия. Това наблюдение е в съзвучие със съвременните тенденции в изследването на Късната античност, която вече не се разглежда като залез на античната цивилизация, а като период на промени и трансформации със свое собствено значение, не просто като „мост“ между античността и средновековието. Важно място в научните дирения на Ч. Кирилов заемат и въпросите за възникването, развитието и загиването на височинните селища от Късната античност (прил. 5 и 8). Опитът да бъде изяснена икономическата логика за съществуването на този тип селищни обекти хвърля значителна светлина върху редица проблеми, свързани с рудодобива, производството и търговията със зърнени храни и не на последно място с ролята на Балканите в имперската система на Ранна Византия.

Дискусионните публикации за средновековния замък (прил. 4), за идентификацията на резиденцията на Червенските митрополити (прил. 7) и за локализацията на превзетия от цар Калоян град Констанция (прил. 9) хвърлят нова светлина върху историческата география на Средновековните Балкани и върху характера на „феодализма“ в нашите земи в епохата на Второто българско царство. В своите изследвания Чавдар Кирилов отделя внимание и на демографските промени в земите между Дунав и Стара планина по времето на Византийското владичество (прил. 6), а също така и на отделни категории „находки“, каквито например са т. нар. подкови за обувки (прил. 10).

Научните трудове, с които гл. ас. д-р Чавдар Кирилов участва в конкурса за доцент по ПН 2.2. История и археология (Археология – Средновековна археология), както и посочените в Приложение 10 още девет студии, три статии, една глава в книга и 27 съобщения в поредицата Археологически открития и разкопки (самостоятелни и в

съавторство), показват високи научни качества и се отличават със станалия характерен за автора критичен и дискуссионен подход. Внимателното вглеждане в артефактите и теренните ситуации, задълбоченият прочит както на древните автори, така и на съвременните публикации, дават възможност на Чавдар Кирилов да формулира идеи и хипотези, често влизащи в разрез с изказани до момента и наложили се в историографията становища. Същата критичност се наблюдава и в текстовете на написаните и защитени под негово ръководство магистърски дипломни работи, което недвусмислено свидетелства, че д-р Кирилов освен изявен учен е и добър преподавател, насочващ своите студенти не само към събиране на информация, но най-вече към нейното осмисляне и интерпретиране.

В заключение на всичко изложено гласувам убедено „За“ присъждането на гл. ас. д-р Чавдар Янакиев Кирилов на академичната длъжност „доцент“ по ПН 2.2. История и археология (Археология – Средновековна археология).

20. 11. 2023 г.

доц. д-р Иван Вълчев